

COVID-19 ВИРУСНИНГ ЎЗБЕКИСТОННИНГ ТУРИЗМ СОҲАСИГА ТАЪСИРИ

Муқаддас ТУРДИЕВА,

Бухоро давлат университети ўқитувчиси

Аннотация: Мақолада Совид-19 пандемиясининг бутун дунё бўйлаб тарқалиши оқибатида вужудга келадиган глобал инқирозлар, хусусан ушбу пандемиянинг Ўзбекистоннинг туризм соҳасига кўрсатган салбий таъсири ҳақида фикрлар келтириб ўтилган.

Аннотация: В статье рассматриваются глобальные кризисы, вызванные распространением пандемии Covid-19 по миру, в частности, негативное влияние этой пандемии на туристическую отрасль Узбекистана.

Abstract: The article discusses the global crises caused by the spread of the Covid-19 pandemic around the world, in particular, the negative impact of this pandemic on the tourism industry of Uzbekistan.

2020 йил бутун дунё мамлакатлари учун жуда оғир ва синовли йил бўлиб келди. Ушбу касаллик бутун дунё иқтисодига демографиясига ҳам катта таъсирини ўтказмай қолмади, хусусан олганда барча мамлакатларда карантин ҳолатларини эълон қилиниб дунё эшикларини бир-бири билан ўз чегараларини ёпа бошлади.

Ўзбекистон – сайёҳлик соҳаси кенгайиб бораётган мамлакатлардан бири ҳисоблади. Ўрта Осиёнинг кўплаб шаҳарлари Шарқий ва Ғарб цивилизациясини боғлайдиган Буюк Ипак йўлидаги асосий савдо нуқталари бўлган. Бугунги кунда Ўзбекистон музейларида ушбу минтақада яшаган Марказий Осиё халқларининг ноёб тарихий, маданий ва маънавий ҳаётдан далолат берувчи икки миллиондан ортиқ асарлар сақланмоқда. Ўзбекистон ўзининг тарихий, археологик, меъморий ва табиий бойликлари билан сайёҳларни ўзига жалб қилиб келмоқда. Ўзбекистон, шунингдек, туризм билан боғлиқ ташкилотларнинг минтақавий соябони – Регион Инициативе (ТРИ) аъзоси.

Кўплаб сайёҳлар диний эътиқоди туфайли Ўзбекистонга ташриф буюришади, Исломи динининг ўнлаб тарихий диққатга сазовор жойлари айнан ушбу ўлкада жойлашган масалан, Шайх Зайнудин Бобонинг мақбараси, Шайхантаур ва Тошкентдаги Зангиота мақбараси ёки Бухородаги Баховуддин ансамбли, Баян-Қули Хон мақбараси, Сайфиддин Дин Бокарзи мақбараси ва бошқа кўплаб ёдгорликлар.

Ушбу тарихий масканларга жуда кўпчилик сайёҳлар ташриф буюради. Ҳар йили Самарқанд, Бухоро, Қарши, Хива, Қўқон ва Тош-

кентга келаётган чет эллик сайёҳлар оқими кўпайиб борар эди. Хусусан 2019 йилдаги статистикага назар ташласак, 2019 йилда Ўзбекистонга 6 748 500 сайёҳ ташриф буюрган бўлса, 2018 йилда бу рақам 5 346 200 кишини ташкил этган. Энг кўп сайёҳлар Ўрта Осиё минтақасидан – 5 764 500 киши. МДХ мамлакатларидан 495,6 минг сайёҳ келган. Хорижий мамлакатлардан келганлар сони 488,4 минг кишини ташкил этган. Сайёҳларнинг кўпи Қозоғистон, Тожикистон, Қирғизистон, Туркменистон, Россия Федерацияси, Туркия, Афғонистон, Хитой, Корея Республикаси ва Ҳиндистондан ташриф буюришарди. Уларнинг 81,8 фоизи ўз қариндошлари ва дўстларини зиёрат қилиш учун Ўзбекистонга, 15,5 фоизи эса ҳордиқ чиқариш учун келган бўлса, бошқа сабабларга кўра даволаниш, харид қилиш, иш учрашувларида қатнашиш ва ўқиш учун келганлар сони 2,7% ни ташкил этган. Ушбу кўрсаткичлардан билиб олиш мумкинки, Ўзбекистонда туризм соҳаси йилдан ривожланиб борган.

Коронавирус тарқалишини олдини олиш ва аҳолини ҳимоя қилиш сабабли дунёнинг кўпгина мамлакатлари ўз чегараларини ёпишга мажбур бўлди. Турли хил авиақатновлар, хусусан темир йўл ва ҳаво йўллари ўз рейсларини бекор қилди. Шу билан бирга, бугунги кунда туризм соҳаси субъектлари фаолиятида муаммоларга кўпгина мамлакатлар дуч келмоқда. Экспортларнинг фикрича, туристик оқимлар жуда катта талофатга дуч келиши кутилмоқда. Коронавирус пандемияси Туризм секторини бутунлай ўзгартириб юбориши кўпчилик аҳолини энди чет элга оммавий саёҳатга чиқмас-

Калит сўзлар: covid-19, туризм, пандемия, ички туризм, сайёҳлик, онлайн, рейс, иқтисодий жиҳат, сайёҳлик бозори, туристик қишлоқ, экскурсия, имтиёз, преференция.

лигига сабаб болмоқда.

1-расм. Ташриф буюрган сайёҳлар

Мутахассисларнинг фикрига кўра, вируснинг тарқалиши икки уч ойдан камайиши ва фуқаролар яна саёҳатларни ташкил қилишлари, саёҳат қилишлари мумкин. Қўмитанинг дастлабки ҳисоб-китобларига кўра, Пекин, Урумчи, Сиан ва Ченгду шаҳарларига мунтазам парвозлар тўхтатилганидан бери Ўзбекистон мингга яқин хитойлик сайёҳларни йўқотди. 2019 йилда 61,900 Хитой фуқароси Ўзбекистонга ташриф буюрган бўса, 2020 йилда уларнинг сони камайди. Мамлакатимизнинг иқтисодий жиҳатдан ҳамкорларидан бўлган Хитой давлати билан вақтинча узилиш туризм соҳасига ҳам катта зарар етказди. Агар ўтган йили юртимизга Хитойдан келган сайёҳлар 40 минг кишини ташкил этган бўлса, бугунги кунда уларнинг сони деярли мавжуд эмас ва бу ўз навбатида 51 миллион АҚШ доллари миқдорида зарар кўриш эҳтимолини келтириб чиқаради. Биргина Хитой давлатигина эмас, балки бир қанча мамлакатлардан ташриф буюрадиган сайёҳлар сони кескин камайиб кетди.

Туризмни ривожлантириш давлат қўмитаси Ўзбекистон сайёҳлик бозоридаги чекловларнинг салбий таъсирини камайтириш бўйича шошилиш чораларни ишлаб чиқди. Бу ҳақда Бош вазир ўринбосари Азиз Абдуҳакимов хабар берди. Унинг сўзларига кўра, Ўзбекистонда карантин тугаганидан сўнг, туризм соҳасидаги стартап лойиҳаларини, жумладан инновацион бизнес ғояларини, айниқса, ёшларнинг лойиҳаларини, шунингдек, сайёҳлар учун қулайликлар яратишга қаратилган дастурларни субсидиялаш режалаштирилмоқда. Шунингдек, аудио, фото ва видео материаллар йиғиш жараёнида маҳаллий аҳолини жалб қилиш ва шу асосда «Туристтик қишлоқ», «Туристтик

маҳалла» ва «Туристтик маҳалла» мақомига эга аҳоли пунктларини рўйхатдан ўтказишни ўз ичига олган «Ўз ерингизни кашф эт» лойиҳаси амалга оширилади. «Туристтик қўшнилар». «Бундан ташқари,» Саёҳатни режалаштиринг «аксияси ўтказилиши кутилмоқда ва қўмита туризм ташкилотлари билан биргаликда аҳоли ўртасида таклифларни кенг тарғиб қилиш ва Ўзбекистонга саёҳат қилиш билан боғлиқ онлайн аризаларни қабул қилиш учун электрон тизимларни рағбатлантириш чораларини кўрмоқда.

Ушбу лойиҳалардан кўзланган асосий мақсад карантиндан сўнг мамлакатимизга ташриф буюрадиган сайёҳларни сонини кўпайтириш. Бу масала бироз мушкул бўлса ҳам биз сайёҳларни жалб қила оладиган лойиҳаларни кўпроқ жорий қилишимиз керак. COVID-19 пандемияси баротараф этилганидан сўнг, албатта кўпчилик сайёҳатчилар хавфсиз бўлган масканларга боришни авзал кўрадилар. Шунинг учун биз биринчи навбатда барча дезинфекция ишларини олиб боришимиз керак. Тарихий шаҳарларимизни ободонлаштириб, тозалигига алоҳида эътибор беришимиз керак. Шундагина биз яна кўп сонли сайёҳларни ўзимизга жалб эта оламиз. Бундай вазиятда реклама ва ахборот коммуникацияларининг ҳам ўрни катта. Биз мамлакатимизда «Хавфсиз туризм хизмати»ни ташкил этиб, тоза ва ва барча санитария гигиеник қоидаларига мос равишда эканлиги ҳақида турли видео роликларни ижтимоий тармоқларга жойлаб борсак, сайёҳларнинг ҳам қизиқиши ҳам ортади.

Аҳоли ўртасида таклифларни кенг оммалаштириш учун электрон тизимлардан кенг фойдаланишимиз ва онлайн сўровномалар ўтказишимиз мумкин. Мамлакатимиздаги туристик ташкилотлар томонидан Туризм учун янги бизнес ғоялар ва туризмни онлайн тарзда ташкил этиш режалаштирилган. Ижтимоий тармоқларда чет эллик сайёҳлар ўртасида ўтказилган «Ўзбекистон ҳақидаги таассуротлар» акцияси ва маҳаллий сайёҳлар орасида «Менинг саёҳатим» сўровномаси «Миллий телерадио» ва «Ёш сайёҳ» каби дастурлар Миллий телевидение ва радио билан ҳамкорликда тайёрланади. Компания ва қўлланмалар ва бошқа мутахассислар ёрдамида қўшимча равишда пандемиянинг салбий таъсирини камайтириш учун янги имтиёзларни жорий этиш режалаштирилган.

Бугунги кунда коронавирус билан боғлиқ турғунлик даврида туризм соҳасида олиб борилаётган ишлар тўғрисида Бош вазир ўринбосари, Туризмни ривожлантириш давлат қўмитаси раиси Азиз Абдухакимовнинг сўзларига кўра, ҳозирги кунда Туризмни ривожлантириш давлат қўмитаси «онлайн туризм» ни ривожлантириш, тадбиркор ва стартапларни қўллаб-қувватлаш устида ишламоқда. Бу бутун Ўзбекистон бўйлаб виртуал турларни таклиф қиладиган биринчи платформа бўлади. Режага кўра, ушбу сайт асосан учта йўналишни қамраб олади. Бу одамларга бутун Ўзбекистон бўйлаб виртуал саёҳатларни амалга оширишга имкон беради.

Бугунги кунда виртуал экскурсияларни йўлга қўйиш учун музейлар ва бошқа сайёҳлик объектлари билан ҳамкорликда ишламоқда.

Шунингдек, ички рейслар сонини кўпай-

тириш туризм соҳасининг яна бир вазифаси сифатида белгилаб берилди. Бу қийин вазиятда маҳаллий компанияларни молиявий қўллаб-қувватлаш, ички туризмни ривожлантириш учун имтиёзлар ва преференциялар бериш ва бошқа кўп масаларга алоҳида эътибор берилиши керак.

Таъкидлаш жоизки, Ички туризмни ривожлантириш эса нафақат бир ташкилот ё туризм субектлари, балки Ўзбекистонда яшовчи ҳар бир инсонга боғлиқдир. Мана шундай дамда қийин бу вазиятларда барчамиз бир ёқадан бош чиқариб, мамлакат иқтисодиётининг стратегик йўналишларидан бири ҳисобланган туризмни ривожлантиришга ўз ҳиссамизни қўшсак, янги иш ўринларининг яратилиши ва шу орқали ушбу юртда яшовчи кишиларнинг турмуш тарзини яхшиланиши учун ўз ҳиссамизни қўшган бўламиз.

ҲОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ўзбекистон Республикаси сайёҳлик соҳасини ривожлантиришни тезлаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги фармони. –Т:.
2. 2017 — 2021-йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси. [хттп://lex.uz/doss/-3107036](http://lex.uz/doss/-3107036)
3. “Ўзбекистон Республикасини туризмни жадал ривожлантиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида” ПФ-5611, 05.01.2019й.
4. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Олий Мажлисга мурожаатномаси, 22.12.2017й. Халқ сўзи // 2017 йил.
5. Рузиев Ш.Р. Ўзбекистонда тарихий-маданий туризмни ривожлантиришнинг ташкилий-иқтисодий механизмини
6. Сафаров Б. Туристик хизматлар бозори истиқболини аниқлашнинг инноватсион усуллари// Иқтисодиёт ва таълим журнали. Тошкент ш., 2017 йил. №4. 47-бет.
7. Тухлиев И.С., Қудратов Ғ.Х., Пардаев М.К. Туризмни режалаштириш.Т.: ИҚТИСОД-МОЛИЯ 2010 й.
8. Худоёров А.А. Ўзбекистонда халқаро туризмни ривожлантиришнинг ўзига хос ташкилий иқтисодий жиҳатлари// Иқтисод ва молия илмий-амалий журнал. Т.: 2019 йил. №8(128). 9-бет.